

en essentiell faktor för karteringarna, men med tydligare hänvisningar till rättshistorisk litteratur kunde detta resonemang stärkts och utvecklats.

Då bokens syfte snarast är att presentera de äldre geometriska jordeböckerna kan det ses som gott nog att Tollin just pekar mot olika tänkbara orsaker till kartornas tillkomst samtidigt som han visar att de första kartorna och lantmätarna inte bara säger oss något om geodesins utveckling i Sverige utan att de var nära kopplade till den moderna statens och det moderna samhällets uppkomst.

Bokens svaghet ligger i det redaktionella arbetet och anmälaren vill här peka på tre exempel. För det första blir Tollin bitvis lite väl detaljerad i sina redovisningar av enskilda kartors innehåll. Lyfts en enskild karta in som ett exempel på en viss företeelse stannar författaren inte där utan redovisar även en rad andra detaljer om kartan vilket gör att resonemangen ibland böljar lite väl mycket fram och tillbaka. För det andra får man som läsare intryck av att texten flyttats runt eller kortats utan att helheten arbetats igenom. På sidan 78 dyker exempelvis en Rålamb (förmodligen Åke och hans *Adelig öfning* i vilken lantmåteriteknik diskuteras) upp utan att tidigare ha introducerats. Och slutligen är det mycket synd att bokens många figurer inte nummerats. Det talas ofta i texten om en särskild karta, som i flera fall finns återgiven någon sida fram eller bak i boken, vilket gör att man som läsare snart finner sig bläddrande fram och tillbaka mellan text och kartbilder. Men på det stora hela ska dessa anmärkningar ses som små ställda i jämförelse med den stora lärdom om och kärlek till kartmaterialet som boken förmedlar till läsaren.

Uppsala universitet

CHRISTOPHER PIHL

Walter Jackson, *Alva and Gunnar Myrdal in Sweden and America, 1898–1945: Unsparing honesty* (London: Routledge 2021). 321 s.

Den amerikanske historikern Walter Anderson Jackson III (1950–2015) var en etablerad Myrdalkännare i USA liksom i Sverige. Jacksons intresse för makarna Myrdal väcktes tidigt genom Gunnar Myrdals klassiska undersökning *An American Dilemma* från 1944. Den inspirerade honom till att ägna en stor del av sin historiska forskning åt afroamerikanernas situation i USA, medborgarrättsrörelsen, och Gunnar Myrdals pionjärinsatser på detta område. 1983 doktorerade han vid Harvard University på avhandlingen *Gunnar Myrdal and American Racial Liberalism*. Det mest kända verket av honom är den år 1990 publicerade vetenskapliga biografien *Gunnar Myrdal*

and America's conscience, en omarbetning av avhandlingen. I den redogör Jackson ingående för bakgrunden och tillkomsten av Myrdals *An American Dilemma* samt diskuterar och problematiserar dess betydelse för den framväxande medborgarrättsrörelsen i USA efter 1945.

Under sitt forskarliv lärde Jackson känna Gunnar och Alva Myrdal liksom nära bekanta till dem. Han lärde sig svenska och besökte regelbundet Sverige. 1998 deltog Jackson i det stora Myrdalsymposiet som arrangerades i samband med 100-årsfirandet av Gunnar Myrdals födelse 1898. Under 2008 upprätthöll Jackson Fulbrightprofessuren vid Uppsala universitet. I sin offentligt hållna Fulbrightföreläsning i april 2008 pekade Jackson på den betydelse *An American Dilemma* fick för den afroamerikanska identiteten, samtidigt som han konstaterade att detta klassiska arbete inte hade blivit översatt till svenska.

När makarna Myrdals omfattande privata korrespondens blev offentlig efter millennieskiftet började Jackson att skriva en dubbelbiografi om dem. Det var detta projekt Jackson stod mitt uppe i då han plötsligt gick bort 2015. Efter sig lämnade han ett omfattande manuskript, där en stor del av det var publicerbart, enligt hans förläggare Grey Osterud. Stor hjälp för slutförandet fick Osterud av Jacksons hustru, Rashida Chbihi Jackson, personalen vid Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek, ekonom-historikern Lena Sommestad med flera. Hur dubbelbiografen skulle ha gestaltat sig om Jackson själv hade förfärdigat den går givetvis inte att veta, även om det opublicerade manuskriptet rimligen bör ha gett förlaget en viss vägledning.

Syftet för Jackson var att med hjälp av brevväxlingen undersöka i vilken utsträckning makarna Myrdals roller som framstående forskare och samhällsreformatorer återverkade på deras familjeliv, och vice versa, och hur de hanterade detta. Fokus ligger på spänningen mellan å ena sidan deras äktenskap och den ständiga granskningen som de utsatte det egna privatlivet för, och å andra sidan de möjligheter de ansåg samhällsvetenskaperna hade för att frigöra såväl män som kvinnor från de hinder som nedärvda föreställningar om ras, kön och klass utgjorde. Det är inom detta uppbyggda spänningsfält som makarna Myrdal så långt det var möjligt försökte att skapa sig ett sinsemellan så ärligt, uppriktigt och jämställt äktenskap som möjligt.

Dubbelbiografen omfattar 321 sidor, och är disponerad i fyra större delar vid sidan av en kort inledning. De två första delarna, som behandlar tiden fram till 1921, upptar omkring två tredjedelar av bokens totala sidantal. Här redogörs för makarnas släkt- och familjehistoria, barndom och uppväxtförhållanden samt hur de träffades. Del tre och fyra behandlar perioden 1940–1945 och de kriser paret upplevde i sitt förhållande under denna tid. Tyvärr saknas mellankrigsperioden, då grunden lades för deras vetenskapliga och samhälleliga gärningar såväl i Sverige som internationellt.

Sett ur syftet med dubbelbiografin så är del tre och fyra de två centrala avsnitten i boken. Del tre utgår främst från Gunnar Myrdals upplevelser av äktenskapet år 1941. Den uppehåller sig kring de spänningar som uppstod inom äktenskapet i samband med att han hade accepterat att bli vetenskaplig ledare för det av Carnegie Stiftelsen år 1937 initierade forskningsprojektet om afroamerikanernas levnadsvillkor samt relationen mellan vita och svarta, publicerat i *An American Dilemma* 1944. Krigsutbrottet den 1 september 1939 medförde att Gunnar under långa perioder var tvungen att vistas i USA utan Alva, vilket kom att ställa deras äktenskap på svåra prov. Parallellt med Gunnars projekt var samtidigt Alva hemma i Sverige djupt engagerad i sitt arbete med kvinno- och familjefrågor. I brevväxlingen dem emellan berättar Gunnar regelmässigt om återkommande depressioner, vilka hade utlösts av hennes fysiska frånvaro. I sina brev går Gunnar så långt att han drar paralleller och jämförelser mellan det amerikanska dilemma – rasojämlikhet i en demokrati med på kristen tro baserade jämlika ideal, American Creed – och deras eget äktenskap, präglad av liknande dilemma på mikronivå. Alva svarar honom i sina brev med en motsvarande analys av deras äktenskap från sin utgångspunkt: Det är idealt jämställt men i praktiken styrt av patriarkala normer och värderingar. Hon är tydlig med att hennes egen karriär samt familjeliv och barnpassning får stå tillbaka för Gunnars stora projekt. Det är deras dilemma, enligt henne. Brevväxlingen dem emellan är mycket explicit vad gäller de problem de såg i sitt äktenskap. Det understryks också av undertiteln till Jacksons biografi, *unsparing honesty*, vilket närmast kan översättas med hänsynslös uppriktighet.

Den fjärde delen behandlar Alvas perspektiv på äktenskapet. Avsnittet bygger på tre opublicerade manuskript från 1944. De två första manuskripten utgörs dels av en självbiografi, dels av en drömdagbok. De skrevs parallellt med varandra mellan april och juni 1944. I dem analyserar Alva dels sin barndom och ungdom fram till det hon vid 17 års ålder träffade Gunnar, dels sina drömmar som hon upptecknade varje morgon i sin drömdagbok. Det tredje manuskriptet utgörs av en serie dagboksanteckningar som fördes under december 1944. Här framkommer hur psykologiskt krävande hon ansåg det patriarkala äktenskapet med Gunnar var, och vad för slags äktenskap det rörde sig om, och om de skulle fortsätta leva tillsammans inom ramen för det traditionella äktenskapet.

Jackson följer mycket troget deras brevväxling. Bitvis rör det sig om en källnära läsning, kanske rent av en exegetisk läsning av breven. Ur brevväxlingen lyfter Jackson ofta fram makarna Myrdals egna psykologiska analyser av äktenskapet med utgångspunkt från bland annat Sigmund Freuds teorier om spänningen mellan den civiliserade människan och hennes undertryckta drifter. Emellertid anser jag att Jackson går väl långt i sin tolkning

av brevväxlingen vad gäller de paralleller Gunnar Myrdal drog mellan det ideala äktenskapet och den krassa verkligheten, och vad som blottades på motsvarande vis i *An American Dilemma*. Snarare får undersökningen av afroamerikanernas status och levnadsvillkor stå som en symbol och metafor för hur makarna Myrdal upplevde sitt förhållande mellan åren 1940 och 1945. Den tematiska ansatsen hos Jackson är heller inte helt ny. Ansatsen till den går att spåra redan i hans år 1990 utgivna vetenskapliga biografi *Gunnar Myrdal and America's conscience*.

Avslutningsvis bör det påpekas att makarna Myrdals privata korrespondens finns tillgängliggjord genom Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek och Yvonne Hirdman. Jag syftar här på Hirdmans *De blå kuverten* från 2003, biografien över Alva Myrdal, *Det tänkande hjärtat* från 2006 (i engelsk översättning 2008, Alva Myrdal, *The Passionate Mind*), samt "Julikrisen 1941" i antologin *Ord i rättan tid* från 2005. Precis som Jackson pekar Hirdman i sin forskning på det Myrdalska dilemmat.

Stockholms universitet

SVEN HELLROTH

Pelle Snickars, *Kulturarvets mediehistoria: Dokumentation och representation 1750–1950* (Lund: Mediehistoriskt arkiv 2020). 624 s.

Pelle Snickars skriver en kulturarvets mediehistoria genom att studera hur centrala aktörer inom svenskt musei-, biblioteks- och arkivväsende har använt sig av modeller, kataloger, fotografier, fonografer och kinematografier under perioden 1750–1950. I en rikt illustrerad bok åskådliggör Snickars att det i många fall har varit en tröggående process för institutioner som Kungliga biblioteket, Historiska museet och Nationalmuseum att begagna sig av nya medier. Medierna i fråga användes till en början företrädesvis som medel för att bevara kulturarv, vilket är en central aspekt av kulturarvsinstitutionernas verksamhet, men blev i många fall sedermera också en del av det kulturarv som skulle bevaras. *Kulturarvets mediehistoria* ger värdefull inblick i hur ledande verksamheter inom svensk kulturarvssektor har arbetat med och resonerat kring de medier vi i dag tar för givet ska dokumentera och representera kulturarv.

Kulturarvets mediehistoria har tillkommit inom forskningsprojektet Digitala modeller, som var ett samarbete mellan Umeå universitet och Tekniska museet. Inom ramen för projektet utgavs antologin *Digitala Modeller: Teknikhistoria och digitaliseringens specificitet*, som Snickars, tillsammans med Jenny Attemark Gillgren, har varit redaktör för. Projektet resulterade